

INGLIZ VA O‘ZBEK TILLARIDA “MA’NAVIYAT”
TUSHUNCHASI VA UNING TARJIMA
JARAYONIDA O‘ZIGA XOSLIKLARINI
ANIQLASH

Uralova Sabina Ilxom qizi

Jizzax shahar 19-maktab o‘qituvchisi

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ПОНЯТИЯ “ДУХОВНОСТЬ” НА
АНГЛИЙСКОМ И УЗБЕКСКОМ ЯЗЫКАХ И ЕГО
ОСОБЕННОСТЕЙ В ПРОЦЕССЕ ПЕРЕВОДА

Уралова Сабина Ильхомовна

Учитель школы № 19 города Джиззак

DEFINITION OF THE CONCEPT OF
“SPIRITUALITY” IN ENGLISH AND UZBEK AND
ITS PECULIARITIES IN THE PROCESS OF
TRANSLATION

Uralova Sabina Ilkham kizi

Jizzakh City 19-school teacher

Annotatsiya: *Ma’naviyat va ma’naviy olam tushunchalari dunyoning ko‘plab madaniyatlari va dinlari uchun markaziy o‘rin tutadi. Bu tushunchalar ko‘pincha til orqali ifodalanadi va bu tushunchalarning lingvistik ifodasi bir tildan boshqa tilda sezilarli darajada farq qilishi mumkin. Ushbu maqolada ingliz va o‘zbek tillarida ma’naviyat va ruhiy dunyoning lingvistik ifodasi o‘rganiladi. Ushbu maqola ingliz va o‘zbek tillarida ma’naviyat va ma’naviy olamning lingvistik ifodasini o‘rganish uchun lingvistik va madaniy tahlilning kombinatsiyasiga asoslanadi.*

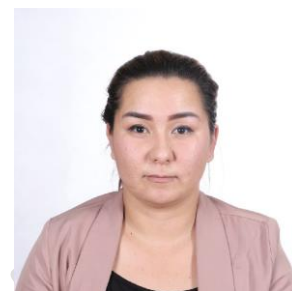
Kalit so‘zlar: *tilshunoslik, ma’naviyat, tafakkur, ma’naviy olam.*

Аннотация: *Концепции духовности и духовного мира занимают центральное место во многих культурах и религиях мира. Эти концепции часто выражаются через язык, и лингвистическое выражение этих концепций может значительно отличаться от одного языка к другому. В этой статье исследуется лингвистическое выражение духовности и духовного мира на английском и узбекском языках. Эта статья основана на сочетании лингвистического и культурного анализа для изучения лингвистического выражения духовности и духовного мира на английском и узбекском языках.*

Ключевые слова: *лингвистика, духовность, мышление, духовный мир.*

Annotation: *The concepts of spirituality and the spiritual world occupy a central place for many cultures and religions of the world. These concepts are often expressed through language, and the linguistic expression of these concepts can vary significantly from one language to another. This article explores spirituality and the linguistic expression of the spiritual world in English and Uzbek. This article is based on a combination of linguistic and cultural analysis to study the linguistic expression of spirituality and the spiritual world in English and Uzbek.*

Key words: *linguistics, spirituality, thinking, spiritual world.*

janochka_8992@mail.ru

<https://orcid.org/0009-0001-7995-9024>

Kirish. Ma'naviyat va ma'naviy olam tushunchalari ingliz va o'zbek tillarida turli yo'llar bilan ifodalanishi ko'rsatilgan. Ingliz tilida bu tushunchalar ko'pincha "ruh", "jon" va "xudo" kabi mavhum otlar yordamida ifodalanadi. O'zbek tilida bu tushunchalar ko'pincha "ruh" (ruh) va "jannat" (jannat) kabi aniqroq otlar yordamida ifodalanadi. Shuningdek, bu tushunchalarning grammatik xususiyatlari bir tildan boshqa tilda farq qilishi aniqlangan. Ingliz tilida bu tushunchalar ko'pincha "ma'naviy" va "muqaddas" kabi sifatlar yordamida ifodalanadi. O'zbek tilida bu tushunchalar ko'pincha "ibodat qilish" kabi fe'llar yordamida ifodalanadi.

Adabiyotlar tahlili va metodologiyasi

Ingliz tilida ma'naviyat nafaqat diniy daraja, balki kattaroq tushuncha sifatida ham ifodalanadi. R.Tanya atamani quyidagicha izohlagan va shuni ta'kidlash kerak-ki, bu ta'rif boshqalarga qaraganda kengroq:

"Ma'naviyat - bu din bilan bog'liq bo'lishi mumkin yoki bo'lmasligi mumkin. Bu o'z-o'zidan tanlangan diniy e'tiqodlar, qadriyatlar va hayotga mazmun beradigan amaliyotlar bilan bog'lanishni talab qiladi va shu bilan shaxslarni o'zlarining maqbul mavjudligiga erishishga ilhomlantiradi va rag'batlantiradi. Bu aloqa imon, umid, tinchlik va kuch keltiradi. Natijada quvonch, o'zini va boshqalarni kechirish, qiyinchilik va o'limni anglash va qabul qilish, jismoniy va hissiy farovonlik hissi va mavjudlik zaifliklaridan tashqariga chiqish qobiliyatidir".

Quyida ma'naviyat toifasidagi ba'zi inglizcha izohli lug'atlar iboralar keltirilgan:

"Justice- n. 1. Xulq-atvor yoki muomala: adolat, tinchlik va odamlarga chinakam hurmat haqida qayg'urish.

2. Adolatli va oqilona bo'lish sifati: adolat uning ishi.
3. sudya yoki sudya, xususan, mamlakat yoki davlat oliy sudi sudyasi: ular olgan yomon muomaladan adolat bilan shikoyat qildilar.... »

Yuqorida aytilganlar "ma'naviyat" turkumidagi yetakchi tushunchalardan biri bo'lib, umuminsoniy ma'naviyat tushunchasining o'ta muhim elementi bo'lgan adolat so'zini tushuntirishdir. Sharhda uch turdagi ta'riflar mavjud va ularning aksariyati atamani huquqiy nuqtai nazardan izohlaydi.

Dastlabki uchta izohda adolatli kelishuvning ta'rifi, ishonch, tenglik va adolat mezonlari - bu egalik qiladigan narsaning kafolati. Ushbu sharhlarda tushunishning mohiyati nisbatan kontekstga asoslangan.

Ushbu sharhning eng keng tarqalgan tushunchalaridan biri o'zbek tilida rahm-shafqat ifodasi bilan bog'liq. Ushbu birlikning etimologiyasi ham lotin tiliga, keyin esa eski fransuz tiliga qaytadi. Ifoda quyidagicha izohlanadi: -Adolat va rahm - shafqatdan ko'ra ko'proq rahm-shafqat; - kutilganidan yoki mumkin bo'lganidan ko'proq rahm-shafqat; -achinish, mehribon munosabat. Izohning ilovasida so'zning ma'nosi ham mavjud. Rahm-shafqat so'zining ma'nosi sifatida avf etish, Mehribonlik, muloyimlik kabi birliklar tilga olinadi va dushmanga rahm-shafqat ko'rsatilishi tushuntiriladi.

Shuningdek, ushbu atamalarni tarjima jarayonida ushbu jihatlarni hisobga olgan holda ishlatish maqsadga muvofiqdir. Quyidagi ibora, yuqoridagilardan farqli o'laroq, ingliz tiliga fransuz tilidan emas, balki lotin tilidan tarjima qilingan va inglizcha qo'shimchalar bilan o'zgartirilgan:

"Tolerate, adj 1. Biror kishi rozi bo'lmaydigan fikrlar yoki xatti-harakatlarning mavjudligiga ruxsat berishga tayyorligini ko'rsatish: biz boshqalarga nisbatan bag'rikeng bo'lishimiz kerak. Boshqa dinlarga nisbatan bag'rikengroq munosabat. 2. (O'simlik, hayvon yoki mashina) belgilangan sharoitlarga yoki davolanishga bardosh bera oladi: javdar qurg'oqchilikka, nosozliklarga chidamli kompyuter tizimlariga oqilona toqat qiladi".

Tushuntirishga ko'ra, bag'rikeng odam - bu boshqalarning qarashlari va e'tiqodlariga aralashmaydigan va boshqalar ma'qullamaydigan harakatlarga toqat qiladigan kishi. So'z ham fe'l shaklidir va uning izohi quyidagicha:

"toqat qilish". 1. Mavjudligi, paydo bo'lishi norozilikka toqat qilishni istamaydigan. Sabr-toqat bilan qabul qiling yoki chidash (kimdir yoki yoqimsiz yoki yoqtirmagan narsa).

2. Salbiy reaksiyasiz (dori, toksin yoki atrof-muhit holatiga) bo'ysunishni davom ettirishga qodir bo'ling: likenlar boshqa o'simliklar toqat qilmaydigan sharoitda o'sadi".

Ma'naviyat" tushunchasining ilmiy, falsafiy, adabiy tafakkurda yoki oddiy xalq tilida qo'llanib kelayotgan ko'plab ta'riflarini keltirish mumkin. Ular mazmun-mohiyati jihatidan bir-biridan farq qiladi. Ayni hol bu tushunchaning o'ziga xos rivojlanish evolyutsiyasini aks ettiradi va uning keng ma'noga ega ekanidan dalolat beradi. Shu bilan birga, o'zida juda chuqur va keng qamrovli ma'no-mazmuni mujassam etgan bu tushunchaga har qaysi ma'rifatli inson o'zining hayotiy qarashlari, shaxsiy e'tiqodi, ong-u tafakkuri va dunyoqarashidan kelib chiqqan holda turlicha ta'rif berishi mumkin. Shuning uchun ham bu masala bo'yicha ilmiy adabiyotlarda, kundalik matbuotda bir-biridan farq qiladigan fikr-mulohazalarni uchratganda, ularni har qaysi muallifning o'ziga xos dunyoqarashi, mushohada tarzi ifodasi sifatida qabul qilish o'rinlidir.

Ma'naviyat tushunchasining mazmuni bugungi kunda faqat "ma'ni", "ma'no" degan so'zlar doirasida chegaralanib qolmaydi. Nega deganda, insonni inson qiladigan, uning ongi va ruhiyati bilan chambarchas bog'langan bu tushuncha har qaysi odam, jamiyat, millat va xalq hayotida hech narsa bilan o'lchab bo'lmaydigan darajada alohida ahamiyat kasb etadi.

Ingliz tilida ma'naviyat diniy dunyoqarashdan kelib chiqadi va u quyidagicha tushuntiriladi: Umuman olganda, atama kashf qilish, boshdan kechirish yondashuvlarini bildiradi.

Xulosa. Ko'rinib turibdi-ki, ma'naviyat nafaqat shaxsiy balki ijtimoiy tushunchadir. Milliy taraqqiyot uning fikrlash taraqqiyoti bilan chegaralanadi.

Yuqoridagi fikrlardan kelib chiqib, "ma'naviyat" tushunchasini toifasi uchta katta guruhga bo'linadi. Bular ong hodisalarini ifodalovchi tuyg'ular va axloq birliklaridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Brown L. Oxford English Dictionary; Clarendon Press: Oxford, UK, 1993. – P.
2. Chapman, L. Developing a useful perspective on spiritual health: Wellbeing, spiritual potential and the search for meaning. Am. J. Health Prom. 1987 – P.39 – P.1.
3. Fisher, J.W. Spiritual health: Its nature and place in the school curriculum. PhD thesis, University of Melbourne, 1998, Melbourne, Australia, 2010 Available from <http://eprints.unimelb.edu.au/archive/00002994/> & Melbourne University Custom Book Centre: Melbourne, Australia, 2010 – P.107
4. Hay D.; Reich, K.H.; Utsch, M. Spiritual development: Intersections and divergence with religious development. In The Handbook of Spiritual Development in Childhood and Adolescence Roehlkepartain, E.C., King, P.E., Wagener, L.M., Benson, P.L., Eds.; Sage Publications: Thousand Oaks, CA, USA, 2006 – P.59. – P.44.

